

Kas *smoothie* või *smuuti*? Või hoopis mahedik?

Tiina Paet

eesti keele instituudi assistent

Tooted saavad üha uusi ja tihtipeale ka üha võõramaid nimetusi. Kui mõne aasta eest levis *shake*, siis nüüd on moes *smoothie* ning varsti tuleb arvatavasti *lassi*. Kõik nad tähistavad tegelikult piimakokteili. Praegu keskendume neist kolmest *smoothie*'le, sest eesti keele instituudi keelenõuandelt küsitakse sageli, mida see inglise sõna tähendab ja kuidas sama asja eesti keeles nimetada.

Johannes Silveti „Inglise-eesti sõnaraamatu” järgi (4. tr 2002) on *smoothie* Ameerika ja Austraalia inglise keeles ’puuvilja-jogurtisegu’, inglise sõna *smooth* üks tähendusi on sama sõnaraamatu järgi ’ilma tükkideta, ühtlaseks segatud’. „Collins Concise Dictionary” (2002) seletab pikemalt: ’paks mahe jook puuviljast ja jogurtist, jäätisest või piimast’. „Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary” võrguversioonis on *smoothie* kasutuseletuleku ajaks märgitud 1904, ent joogi tähenduses tuli see sõna tarvitusele ilmselt 1940. aastatel Hollywoodis, kus filmivõtete vaheaegadel hakati joogiks puuvilju purustama.

Eestis tõi Kadarbiku talu 2004. aasta paiku turule *smuuti*. Tegu on küll maheda joogiga, kuid mitte *smoothie*'ga selle sõna inglispärase tähenduses. Osa Kadarbiku smuutisid on lihtsalt mahlad, näiteks Hommikueine nime kandev seitsmeviljamahl (etiketil on kirjutatud valesti, kord 7 *viljamahl*, kord 7-*vilja mahl* pro 7 *vilja mahl*, *seitsme vilja mahl* või *seitsmeviljamahl*), osa nektarid, nagu näiteks mango-nektar, vaarika-mustikanektar (etiketil küll tarbetult lahku kirjutatud: *mango nektar*, *vaarika-mustika nektar*). Muide seda, mille järgi jagatakse joogid mahladeks, mahlajookideks, nektariteks jne, saab huviline uurida näiteks Vabariigi Valitsuse 1999. aasta määrusest „Mahla, kontsentreeritud mahla, mahlapulbri, nektari ja mahlajoogi koostis- ja kvaliteedinõuded ning märgistamise erinõuded”.

Piimakraami, mis on *smoothie* kohustuslikke komponente, ei paista Kadarbiku smuutides olevat. Seevastu Aura jookide hulgast

leiame küll sarja, mis sisaldab ka piima, kuid need joogid ei kannu jälle *smoothie* nimetust.

Kadarbiku tooted on aidanud levitada häädusmugandit *smuuti*, seekõrval on siiski kasutusel ka inglispärane sõnakuju *smoothie*:

Vaadates kinos peasjalikult Hollywoodi toodangut, olles enne kinnitanud Coca-Cola Plaza einelauas keha ühe *wrap*'iga ning rüübanud peale klaasitäie *smoothie*'t. (Postimees 17.04.2004)

Üsna hästi paistab minevat ka *smoothie* eesti vasteks pakutud tuletisel *mahedik*:

See-eest pakub Kaheksa aga *smoothie*'le (no mis väljaütlematu nimi, võiks parem olla näiteks *mahedik*) lisandiks õietolmu .. (Eesti Päevaleht 26.10.2002)

Kõik kasuliku saab kätte ka isetehtud lahedatest marjajookidest, milliste paksem variant *smoothie* ehk *mahedik* nüüd moejoogi staatusesse on tõusnud. (Maalehe nõuandelisa Targu Talita! 11.08.2005)

Lisades omadussõnatüvele (*d*)ik-liite, saame tuletisi, mis nimetavad asju või olendeid olulise omaduse järgi: *kibedik* (kibe + dik), *mahedik* (mahe + dik), *muhedik* (muhe + dik) jt. Kuusalu murdest on *kibedik* üles tähendatud kui 'viin' („Eesti murrete sõnaraamat” III kd, 2001),

Oskar Lutsul on ta peale selle 'kibe rutt' („Eesti kirjakeele seletussõnaraamat” II kd, 1992). Uuemat ajal on *kibedikku* soovitatud ka jooginimetuse *bitter* 'maitse- ja ravimtaimede alkoholtõmmis' omavasteks. Tuletis *muhedik* on muu hulgas tuntud toidunimetuseks: Tallinnas keskaja toidukultuuri viljeleva Olde Hansa restorani menüüs on sellised road nagu *lääsemuhedik*, *pähkli-odramuhedik*, *õunameemuhedik*. Kas aluseks on võetud *muhe*-sõna tähendus 'kobe, kohev'?

Tuleme nüüd tagasi *smoothie* juurde. Kuigi tootjad ning söögi- ja joogikohad nimetavad *smoothie*'ks või smuutiks sageli mis tahes mahla, on õige *smoothie* ikkagi üksnes paks värskelt purustatud puu- või juurvili, toormehu, olgu ühes piimaga või ilma. Traditsiooniliselt kuulub selle joogi koostisse ka purustatud jää, mis annab talle iseloomuliku konsistentsi.

Eesti keeles sobib selle uue joogi nimetuseks hästi tuletis **mahedik**. Käänata tuleb *mahedik* : *mahediku* : *mahedikku* (tüüpsõna *õnnelik*).

Arbuusihooajal saab tegelikult ka ilma marjadeta väga häid **mahedikke** valmistada. Nii soovitab Helger Aava proovida kokkumikserdatud arbuusi-vanillikoorejäätise jooki. (Maalehe nõuandelisa Targu Talita! 11.08.2005)